

УДК 336

Н. Б. Демчишак,

д. е. н., професор, професор кафедри фінансів, грошового обігу і кредиту,
Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів, Україна
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-6852-7405>

Р. Р. Юрків,

доктор філософії (фінанси, банківська справа та страхування), доцент кафедри
економіки та публічного управління, Львівський національний університет
імені Івана Франка, м. Львів, Україна
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-9016-6634>

В. М. Демид,

магістрант, Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів, Україна
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-2326-9665>

DOI: 10.32702/2306-6792.2023.17.30

ІНОЗЕМНИЙ ДОСВІД СТИМУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА: ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ ТА ЗМІЦНЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

N. Demchyshak,

Doctor of Economic Sciences, Professor, Professor of the Department of Finance,
Money circulation and Credit, Ivan Franko National University of Lviv

R. Yurkiv,

Ph D (Finance, Banking and Insurance), Associate Professor of the Department
of Economics and Public Administration, Ivan Franko National University of Lviv

V. Demyd,

Master's Student of the Department of Finance, Money circulation and Credit, Ivan Franko National University of Lviv

FOREIGN EXPERIENCE IN STIMULATING INNOVATIVE ENTREPRENEURSHIP: IMPLEMENTATION IN THE CONDITIONS OF DIGITALIZATION OF THE ECONOMY OF UKRAINE AND STRENGTHENING OF NATIONAL SECURITY

У статті розглянуто іноземний досвід стимулювання інноваційного підприємництва в контексті цифровізації національної економіки. Розглянуто сутність інноваційної діяльності та фактори, що впливають на функціонування і трансформацію інноваційного середовища. З'ясовано потенційні напрями та інструменти впливу держави на розвиток інноваційної діяльності підприємств. Досліджено нормативно-правову базу, що регулює інноваційну діяльність суб'єктів господарювання в Україні. Досліджено принципи застосування стимулюючих адміністративних механізмів для підприємств у різних країнах. Проаналізовано статистичні показники інноваційної діяльності підприємств України та країн світу. Систематизовано та узагальнено ключові аспекти іноземного досвіду стимулювання інвестиційної та інноваційної діяльності підприємств. Запропоновано пріоритетні напрями адаптації зарубіжного досвіду в Україні в умовах воєнного та стану та для післявоєнного відновлення і зміцнення національної безпеки.

The article examines the foreign experience of stimulating innovative entrepreneurship in the conditions of digitalization of the national economy. It discusses the importance of innovation and emerging technologies in the modern world, particularly in the context of economic growth and national competitiveness. The key aspects of innovative activities are highlighted, including the definition of innovation, their role in digital transformation, and the necessity of creating effective tools to stimulate innovation activity. It is determined that in order to increase investment in the innovative potential of enterprises, it is necessary to stimulate investments in the creation of innovation infrastructure and the promotion of startup culture. Managed and unmanaged factors influencing innovative activities of enterprises are identified. Furthermore, attention is drawn to the importance of innovation policy and its role in shaping a favorable investment climate. A series of measures are proposed to promote the development of innovative potential. An overview of Ukrainian legislation regulating innovative activities is provided, and the main principles of

state innovation policy are outlined. The importance of adapting foreign experience to stimulate investment in innovation is justified, taking into account global trends and Ukraine's integration ambitions. The peculiarities of the innovation environment in Ukraine are explored in comparison with countries with developed economies. Emphasis is placed on the importance of using foreign experience, particularly from Central and Eastern European countries and highly developed states, in the context of integration into the European Union, digital transformation, and national security. Positive practices from Estonia, the Czech Republic, Slovenia, Croatia, Lithuania, Poland, Germany, Austria, Switzerland, Turkey, the United States, Japan, Australia, Ireland, South Korea, Singapore, and India are considered. The possibility of applying the experiences of other countries in Ukraine for the development of the innovative sector of the economy and strengthening national security is investigated.

Ключові слова: інновації, інвестиції, цифровізація, національна безпека, інноваційне підприємництво.

Key words: innovations, investments, digitalization, national security, innovative entrepreneurship.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

В сучасних динамічних умовах розвитку економіки, широкого розповсюдження цифрових технологій, актуалізується проблема стимулювання інноваційного розвитку підприємництва з використанням досвіду інших країн. Особливо важливе значення має імплементація кращих іноземних здобутків в умовах цифровізації економіки України та війни з росією задля майбутньої післявоєнної відбудови, зміцнення національної безпеки, вирішення нестандартних комплексних завдань формування моделі інноваційного розвитку та цифрового суспільства.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Проблемі дослідження іноземного досвіду стимулювання інноваційного підприємництва приділяли увагу вітчизняні та зарубіжні вчені, такі як: С. Демчук, В. Костецький, М. Крупка, І. Примаченко, І. Хома, Н. Ценклер, В. Шаповал, Т. Шедякова, V. Dinu, N. Istudor, K. Kurpaayanidi, D. Manea, D. Paraschiv та ін. Проте, зважаючи на сучасні глобальні політичні та економічні тренди, зокрема воєнні дії в Україні, зростає необхідність аналізу конкретних пріоритетів використання іноземного досвіду стимулювання інноваційного підприємництва з огляду на складність геополітичної ситуації для Української держави, поточні і майбутні виклики для національної безпеки.

МЕТА СТАТТІ

Метою статті є систематизація іноземного досвіду стимулювання інноваційної діяльності підприємств та визначення можливих напрямів його імплементації в Україні в умовах цифровізації економіки та зміцнення національної безпеки.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Інновації та новітні технології в сучасному світі не лише обумовлюють глобальні тренди і визначають стійкість та характер економічне зростання країн, але також слугують індикаторами рівня економічного добробуту. Знання та науково-технічний прогрес стають ключовими факторами цифрової трансформації та структурного переформатування економіки будь-якої країни, Україна при цьому теж не виняток. Формування дієвих інструментів стимулювання інноваційної активності і адаптація перевірених і вже успішних та дієвих механізмів пришвидшення інноваційного розвитку є невідкладним завданням для України, оскільки це гарантує не лише конкурентні переваги на світовому ринку, але й забезпечує національну безпеку, що важливо враховуючи нинішні виклики і загрози та воєнний стан.

Відповідно до Закону України "Про інноваційну діяльність", інновації — це новостворені (застосовані) і (або) вдосконалені конкурентоздатні технології, продукція або послуги, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно поліпшують структуру та якість виробництва і (або) соціальної сфери. В свою чергу, інноваційна діяльність — це діяльність, що спрямована на використання і комерціалізацію результатів наукових досліджень та розробок і зумовлює випуск на ринок нових конкурентоздатних товарів і послуг [3].

Інноваційна діяльність належить до ризикових сфер, оскільки інноваційний процес охоплює значний обсяг робіт від виникнення ідеї щодо створення або удосконалення певного продукту чи процесу до її втілення. В ідеалі все завершується впровадженням результатів дос-

ліджень у виробництво та виходом на ринок готового продукту. У зв'язку з цим передбачити успішність завершення інноваційного циклу (вихід готового товару чи послуги на ринок) у кожному конкретному випадку складно, адже де-факто часто усе завершується ще на етапі розробки, або ж просто патентування. Тому держави з розвинутою ринковою економікою традиційно застосовують певні механізми стимулювання інвестицій у створення і розвиток інноваційного продукту, різниця лише у підходах і збалансованості такого інструментарію. Водночас окремий аспект — мінімізація ризиків, якщо йдеться про податкові чи бюджетні інструменти, а також захист інтересів суб'єктів інноваційної діяльності.

Інновації є ключовим елементом розвитку сучасної цифрової економіки, а нововведення у фінансовій галузі, спричинені активним розвитком інформаційних технологій, — вагомим фактором, що призводить до створення нових продуктів та послуг, здатних задовольнити вимоги клієнтів та всіх інших стейкхолдерів [6]. В умовах цифрової економіки коло стейкхолдерів зрозуміло дещо трансформується і розширюється залежно від галузі.

Безумовно задля збільшення обсягу інвестиційних вкладень у зростання інноваційного потенціалу суб'єктів господарювання необхідне і відповідне стимулювання інвестування в формування інноваційної інфраструктури, а також використання сучасних інструментів пропагування стартап-культури і самобутньої національної стартап-екосистеми, серед яких бізнес-інкубатори та акселератори. Причому стимулювання має здійснюватися як на початкових стадіях інноваційного циклу, що характеризуються низькою інноваційною активністю (етап узагальнення та генерації необхідних знань, створення інновацій), так і на стадіях, коли потрібне залучення інтелектуального капіталу в виробничий процес, оформлення охоронних документів на об'єкти права інтелектуальної власності тощо.

Серед усієї сукупності факторів, що впливають на формування інноваційно сприятливого середовища, виокремлюють ті, які є керованими, тобто залежать від підприємства-інноватора, та некеровані, до впливу яких підприємство повинно пристосовувати свою діяльність. До керованих факторів впливу на інноваційну діяльність суб'єкта господарювання зачисляють: дефіцит власних коштів, недостатність інформації про нові технології, відсутність можливостей до кооперації з іншими виробниками і науковими організаціями, недостатню

кількість кваліфікованого персоналу. До некерованих належать: недостатня фінансова підтримка з боку держави, високий рівень витрат на інновації та ризики, недосконалість законодавчої бази, значний термін окупності інновацій, низький рівень платоспроможного попиту на продукцію тощо [5]. Одна із ключових проблем — це сприйняття на ринку певної новинки, її затребуваність власне з позицій потенційних клієнтів.

Підприємницька екосистема перебуває під впливом цифрової трансформації, що вимагає нових підходів до державної політики підтримки інноваційних підприємств [14]. Водночас інноваційна політика країни формує і передбачає той інструментарій, який може бути застосований для досягнення поставлених цілей як на загальнодержавному рівні, так і на рівні муніципалітетів. При цьому, зважаючи на сформовані територіальні громади за підсумками адміністративної реформи справді, на наш погляд, є певний потенціал для реалізації окремих елементів інноваційної політики і на рівні місцевого самоврядування, хоча звичайно йдеться про фінансово спроможні громади. Інноваційна політика на національному рівні корелює із макроекономічною в частині створення сприятливого інвестиційного клімату для реалізації інноваційних проектів, а також запровадження спеціальних стимулів інноваційних технологічних змін.

Якщо не розмежовувати, а в цілому розглядати державну інноваційну політику не залежно від рівня, на якому здійснюються відповідні заходи, то з-поміж останніх окремі дослідники виділяють [4; 9]:

- пряме державне фінансування інноваційних інвестицій, зокрема в розвиток сучасної інфраструктури;

- застосування системи пільг щодо податку на прибуток при умові його використання на інвестування в інновації;

- запровадження статистичного обліку щодо обсягів та результатів використання інвестиційно-інноваційних податкових пільг;

- введення системи податкового кредитування приросту обсягів витрат підприємств на дослідження та розробки;

- запровадження системи стимулювання кооперації науки і виробництва в інноваційному процесі;

- забезпечення умов щодо формування конкурентоздатного національного товаровиробника інноваційних продуктів;

- відстоювання прав та інтересів інноваторів на зовнішніх ринках.

Законодавство України у сфері інноваційної діяльності базується на Конституції України і складається із законів України "Про інвестиційну діяльність", "Про наукову і науково-технічну діяльність", "Про наукову і науково-технічну експертизу", "Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків", "Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні", "Про інноваційну діяльність" та інших нормативно-правових актів [4]. При цьому очевидно, що окремі норми уже потребують оновлення, а також гармонізації із європейським законодавством, що відбувається, вважаємо, доволі повільно.

На наш погляд, основними принципами державної інноваційної політики, які мали би враховуватись в тім числі при вивченні пріоритетів впровадження іноземного досвід, зважаючи також на цифровізаційні процеси і виклики для національної безпеки країни, є:

- орієнтація на інноваційний вектор розвитку, зокрема на реальну, а не лише задекларовану імплементацію моделі інноваційного розвитку;
- визначеність державних пріоритетів інноваційного розвитку, тобто конкретних галузево-секторальних орієнтирів, в тім числі зважаючи на цифровізаційні процеси;
- завершення формування нормативно-правової бази, гармонізованої із стандартами ЄС;
- створення умов для формування і використання вітчизняного науково-технічного та інноваційного потенціалу, не лише того, що залишився у спадок із радянських часів, але й принципово нових можливостей в оборонній промисловості, цифровій індустрії тощо, які розвиваються під час війни;
- забезпечення взаємодії науки, освіти, бізнесу як тріади, що є запорукою успішного функціонування національної інноваційної системи;
- ефективне використання ринкових механізмів для сприяння інноваційній діяльності, підтримка підприємництва у науково-виробничій сфері;
- налагодження кооперації в межах міжнародної науково-технологічної кооперації, трансферу технологій, захисту вітчизняної продукції на зовнішніх ринках, що буде актуально у випадку активізації інвестування після перемоги над росією і поступовим відновленням інфраструктури української економіки;
- фінансово-інвестиційна підтримка, а саме дієві інструменти кредитної, бюджетної і податкової політики у сфері інновацій;
- сприяння розвитку інноваційної інфраструктури, наукових парків, технопарків, бізнес-інкубаторів, акселераторів для стартапів;

— інституційно-правове закріплення механізмів підтримки молодих компаній (стартапів), втім без спотворення конкуренції на відповідних ринках товарів і послуг як завдання максимум, а як мінімум — пропагування стартап-культури, започаткування конкурсних програм і проєктів фінансування технологічних стартапів (як приклад успішні спеціальні програми спів фінансування, які пропонуються адміністрацією і обласною радою Львівщини).

При цьому зауважимо, що відповідно до законодавства, державне регулювання інноваційної діяльності здійснюється шляхом [3]:

- визначення і підтримки пріоритетних напрямів інноваційної діяльності;
- формування і реалізації державних, галузевих, регіональних і місцевих інвестиційно-інноваційних програм;
- створення нормативно-правової бази та економічних механізмів для підтримки і стимулювання інноваційної діяльності;
- захисту прав та інтересів суб'єктів інноваційної діяльності;
- фінансової підтримки виконання інноваційних проєктів;
- стимулювання комерційних банків та інших фінансово-кредитних установ, що кредитують інноваційні проєкти;
- встановлення пільгового оподаткування суб'єктів інноваційної діяльності;
- підтримки функціонування і розвитку сучасної інноваційної інфраструктури, зокрема інкубаційно-акселераційних ресурсів.

У контексті зазначеного вище, враховуючи глобальні орієнтири трансформації економік країн світу та інтеграційні амбіції України зростає роль адаптації відповідного іноземного досвіду стимулювання інвестицій в інновації. З метою подальшого розвитку інновацій як пріоритетної галузі національної економіки доцільно реалізовувати економічну політику щодо нарощення національних конкурентних переваг за основними напрямками формування нового технологічного укладу та концентрації фінансових, інформаційних та інтелектуальних ресурсів [13]. Водночас важливим є розуміння того, що у вітчизняних реаліях має місце чітка орієнтація на національну безпеку, вочевидь після війни зміцнення останньої буде в пріоритеті в усіх сферах життєдіяльності країни.

Досліджуючи інноваційно активні підприємства, нескладно виявити, що бізнес-середовище України дещо відрізняється від провідних країн. У сфері інновацій переважають великі підприємства за показниками рентабельності, обсягами виробництва, доходами тощо, що

Таблиця 1. Структура підприємств, що займались інноваційною діяльністю у країнах ЄС (залежно від кількості працюючих), станом на 2020 р., у %

Країни ЄС	Кількість працюючих на підприємстві		
	10-49	50-249	250 і більше
ЄС	72	22,1	5,9
Німеччина	66,9	26	7,1
Бельгія	72,6	21	6,4
Болгарія	58,9	30,8	20,3
Польща	55,8	32,6	15,6
Угорщина	69,6	23,9	6,5
Естонія	66,7	27,8	5,5
Литва	71,8	23,1	5,1

Джерело: сформовано на основі [11; 15].

суперечить трендам в країнах з розвинутою економікою — саме малий бізнес є основою інноваційних змін. Зауважимо, що належний рівень інноваційності досягається на основі використання відповідного потенціалу й інвестицій у різні види інновацій в країні. Так в Україні найвища частка як технологічно, так і нетехнологічно інноваційних підприємств у 2021 р. була серед великих підприємств (34,3%), з-поміж середніх — 39,6, з-поміж малих — 26,1 %. Водночас у країнах ЄС ситуація дещо відрізняється [7]. Згідно з даними Єврокомісії у 2021 р. у ЄС більшість (70%) інноваційних підприємств мали менше 10 працівників, тоді як тільки 2% інноваційних підприємств мали понад 250 працівників [16]. Крім того, згідно з даними Європейської статистичної служби Eurostat, кількість інноваційно активних підприємств у ЄС структурно розподілялась наступним чином (табл. 1).

Відповідно до наведених статистичних даних, більшість інноваційних підприємств в ЄС є малими. Найбільша частка на суб'єкти малого бізнесу припадає у розвинених країнах (Німеччина, Бельгія), проте в деяких постсоціалістичних країнах (Болгарія, Польща) аналізований показник є нижчим. Водночас в Естонії та Литві, що впродовж останніх двох десятиліть впроваджують інновації на основі інвестування в передові технології, роль малих підприємств майже така ж як у країн з розвинутою економікою. Тобто для розвитку інноваційної діяльності в Україні важливі інвестиції

саме у малий бізнес. Проте середнє та велике підприємництво також матимуть вагоме значення, оскільки їхня участь необхідна для якісного структурного переформатування української економіки [11]. Водночас це матиме значення для забезпечення національної безпеки, особливо в умовах цифрової трансформації. Структурне переформатування національної економіки, на наш погляд, поступово відбуватиметься після перемоги у війні з росією і початком післявоєнної відбудови. Водночас воно залежатиме від стратегічної візії цих процесів з боку потенційних інвесторів з різних країн. Звичайно першочергово донорів цікавитимуть інвестиційно привабливі і конкурентоспроможні галузі і сектори. Також у цьому контексті урахування іноземного досвіду стимулювання інноваційного підприємництва повинно здійснюватись на основі чітких принципів (гарантування національної безпеки зокрема), а також українське бюджетно-податкове законодавство повинно бути адаптованим до традиційного для країн Європи інструментарію стимулювання інноваційної активності.

Так у країнах з розвинутою ринковою економікою часто запроваджують стимулюючі адміністративні механізми в інноваційну діяльність на таких загальних принципах: 1) детально розроблений динамічний та гнучкий, адекватний змінам, що відбуваються в економіці, понятійний апарат та диференціація видів інноваційної діяльності залежно від галузі, у яку вона інтегрована; 2) законодавчо закріплена державна інноваційна політика та правовий механізм її забезпечення; 3) підстави застосування заходів державної підтримки інновацій є формальними і не залежать від волі чиновників, проте мають бути передбачені певні застереження чи запобіжники [5].

При використанні іноземного досвіду варто обґрунтовувати потребу в тих чи інших його елементах, не допускаючи "копіювання" та нерационального застосування. Важливим принципом використання іноземного досвіду є геополітична близькість, схожість структури економіки України з країнами, які можуть становити науково-прикладний інтерес з позиції вивчення орієнтирів відповідного досвіду стимулювання інноваційної активності ділових одиниць. Слід враховувати досвід країн, що страждали від воєнних дій та мали досвід у післявоєнній відбудові економіки, що доволі складно, адже масштаби агресії росії складно співставити з певними історичними аналогами. Врахування цих аспектів дасть можливість досягти максимального ефекту від впровадження за-

ходів. Найбільш близьким Україні може стати інноваційний шлях розвитку економік країн Центральної та Східної Європи (ЦСЄ), яким довелося практично повністю переорієнтувати свою економіку. При цьому досвід високорозвинених держав необхідно брати до уваги в умовах процесу інтеграції у ЄС, а також стрімкої діджиталізації, яка водночас несе і значні ризики.

Частка інноваційних підприємств у країнах ЦСЄ наведена на рис. 1.

З рис. 1 бачимо, що найбільша частка підприємств, які були інноваційно активні, в Естонії, Чехії та Словенії, Хорватії та Литві. Такі показники стали можливими завдяки розробці та впровадженню національних програм стимулювання інноваційної діяльності. Мета таких програм полягає у підвищенні конкурентоспроможності промислової продукції та сфери послуг і доведення її до рівня розвинених країн [10]. Також дотримуючись раніше наведених принципів, розглянемо перспективи використання здобутків країн ЦСЄ у цілях стимулювання інноваційної активності, прискорення цифровізації економіки, які водночас сприяли би зміцненню національної безпеки. До таких елементів досвіду відносять [1; 11]:

- Естонія: стратегічна взаємодія між науковим та промисловим секторами економіки з апробацією інноваційних технологій; інвестування на основі чіткої програмно-цільової орієнтації на певні галузі чи сфери; створення спеціальної Служби з питань іноземних інвестицій;

- Чехія: створення ефективних спеціалізованих інституцій щодо сприяння залученню інвестицій та оптимального використання потенційних фінансових можливостей;

- Словенія: акцент на партнерстві державного і приватного секторів економіки; сприяння розвитку інфраструктури; співпраця із зовнішніми інвесторами з використанням механізму консорціумів і транснаціональних компаній;

- Литва: досягнення політичної стабільності, консолідація гілок влади, формування стабільної і передбачуваної правової бази;

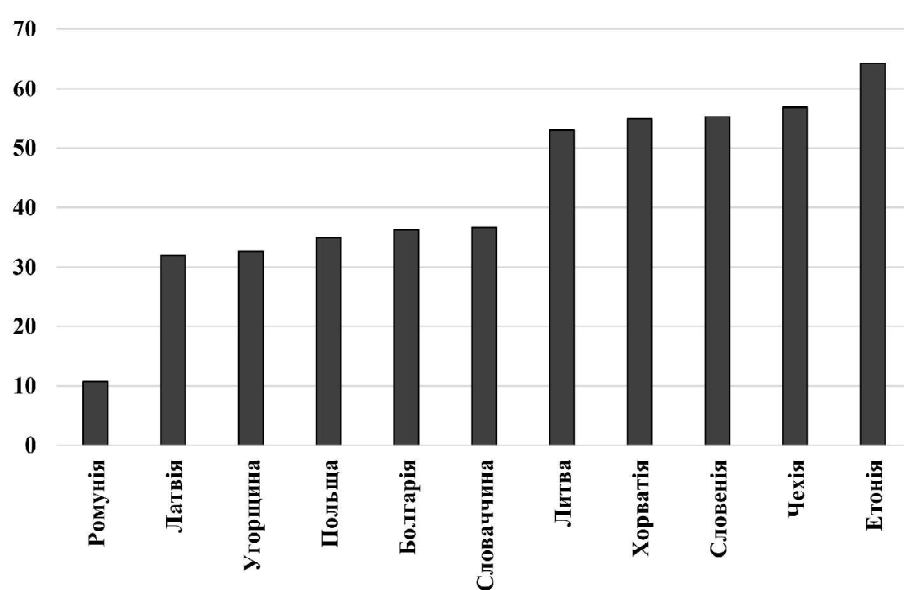


Рис. 1. Частка інноваційних підприємств у країнах Центральної та Східної Європи у загальній структурі підприємств, %

Джерело: сформовано на основі [12].

- Польща: підтримка високого рівня фінансової безпеки у процесі використання зовнішніх фінансових ресурсів та їх залучення в окремі сектори економіки; чітка регламентація пільг і преференцій на законодавчому рівні; розвинена система місцевого оподаткування з активним використанням коштів місцевих бюджетів у інвестиційних цілях; сприяння розбудові інноваційних стартапів і розвитку існуючих інкубаторів;

- Також у розвитку інноваційної сфери економіки Україна варто враховувати досвід розвинених країн Європи та інших країн світу, особливо тих, які стикалися із труднощами післявоєнного відновлення [10; 11]:

- Німеччина: формування політики сприяння інвестуванню в інновації на основі розвитку людських ресурсів, наукової та інноваційної сфер; використання системи інвестиційних пільг;

- Австрія та Швейцарія: утворення спеціалізованих інституцій щодо стимулювання інноваційної діяльності, які довели свою практичну придатність та ефективність у роботі (Австрійська бізнес-агенція та Швейцарська організація сприяння інвестиціям);

- Туреччина: ефективна зона політики, що передбачає, зокрема, створення вільних економічних зон з метою сприяння розвитку пріоритетних галузей і виробництв; утворення комітету з питань поліпшення інвестиційного клімату;

- США: підтримка перспективних технологій, надання матеріальної підтримки приватного сектору промисловості, який здійснює науково-дослідні та дослідно-конструкторські

роботи (НДДКР); пільгове кредитування та створення сприятливого середовища для впровадження інновацій;

— Японія: побудова системи субсидування та венчурних інвестицій підприємств інноваційних галузей економіки;

— Австралія: реалізація ефективної регіональної інвестиційної політики з метою вирішення проблем відставання окремих територій на основі врахування їх конкурентних переваг;

— Ірландія: підтримка стабільного рівня макроекономічного становища, державних фінансів та помірної рівня інфляції; просування, захист і підвищення конкурентоспроможності національних підприємств, інвестиції в НДДКР, заохочення інновацій і підприємництва;

— Республіка Корея: функціонування окремого правового інституту — Офісу інвестиційного омбудсмена, завданням якого є реагування на звернення інвесторів стосовно порушення їхніх прав у процесі організації і здійснення інвестиційної діяльності;

— Сінгапур: формування концепції економічного розвитку з визначенням пріоритетів останнього на базі створення максимально сприятливих умов для інвестування і оптимального використання наявних фінансових можливостей, внутрішніх і зовнішніх резервів, наукового потенціалу країни і регіонів;

— Індія: створення технологічних парків з різними пільговими режимами, що спеціалізуються на інформаційних технологіях.

Враховуючи результати узагальнення й систематизації досвіду окремих країн світу, на наш погляд, пріоритетними напрямками його адаптації в Україні з метою підвищення активності інвестиційно-інноваційної діяльності підприємств в умовах цифровізації економіки та потреби зміцнення національної безпеки є:

— інвестування з використанням програмно-цільових орієнтирів на окремі пріоритетні галузі і сектори, зокрема ті, що активно діджиталізуються і які становитимуть цінність з огляду на післявоєнну відбудову. Це забезпечить ефективне функціонування й розвиток економіки в умовах воєнного стану в Україні та післявоєнного відновлення, крім того, потенційно оптимізує стратегічну взаємодію між державою, освітньо-науковим і бізнес-сектором;

— підтримка достатнього рівня фінансово-економічної безпеки у процесі залучення та використання зовнішніх фінансових ресурсів донорів, у тім числі тих, які інвестуватимуть уже після перемоги у війні. Інтенсифікація використання коштів місцевих бюджетів, де-фак-

то територіальних громад у інвестиційно-інноваційних цілях;

— реальна імплементація моделі інноваційного розвитку з використанням дієвих елементів нової ефективної інноваційної інфраструктури — технопарків, наукових та промислових парків;

— впровадження стратегій економічного розвитку, які б корелювали із візією соціально-економічного відновлення країни (можливо ймовірного "плану Маршалла" для України), з визначенням пріоритетів на базі створення максимально сприятливих умов (не спотворюючи конкуренції), використання податкових преференцій, зрівноваження регіональних дисбалансів, які потенційно закладені через різний рівень промислового розвитку регіонів, різну фінансову спроможність територіальних громад;

— вивчення потреб й нових способів надання різних послуг в умовах цифровізації економіки України, а відтак стимулювання цифровізації різних галузей і секторів, вдосконалення цифрової інфраструктури, партнерства держави і бізнесу, створення ефективних спеціалізованих інституцій для сприяння залученню інвестицій та оптимального використання різних можливостей залучення коштів, в тім числі в частині маркетингового інструментарію;

— запровадження програм конкурсного фінансування стартап-проектів студентів, молодих винахідників, інших представників громадського та бізнес-сектору, які креативні, володіють знаннями, мають певний досвід, втім відчувають брак фінансування. У цьому контексті йдеться, на наш погляд, про необхідність розвитку самотутньої стартап-екосистеми України як цілі інвестування і підтримки інноваційного підприємництва.

ВИСНОВКИ

Отже, для успішного розвитку та цифровізації економіки України, а також забезпечення національної безпеки потрібні не лише технологічні та фінансові інструменти, але й державна підтримка і створення сприятливих умов для розвитку малого та середнього бізнесу, орієнтованого на високі технології і інноваційні рішення. Успішність впровадження в Україні виокремлених пріоритетних напрямів адаптації іноземного досвіду залежить від збалансованості підходів та прогнозування можливих результатів у довгостроковій перспективі. Водночас варто враховувати умови війни з росією, необхідно працювати над розробленням обґрунтованої системи оцінки ризиків, з ураху-

ванням проблем гарантування економічної безпеки України сьогодні і після перемоги.

Цифровізація, ризики, зумовлені війною, загрози відбудови країни є тими факторами, які мають бути спрогнозовані, оцінені і враховані у процесі формування стратегічних документів для післявоєнного відновлення країни на інноваційних засадах. Водночас важливо за будь-яких умов гарантувати національну безпеку в умовах комунікації із потенційними інвесторами, країнами-донорами та іншими зацікавленими сторонами. Комплексність рішень на рівні держави, концептуальне розуміння пріоритетів врахування іноземного досвіду підтримки інноваційної активності, превентивне бачення напрямів відповідної співпраці із різними країнами і міжнародними інституціями дасть змогу покращити позиції України у процесі такої кооперації, зберігли суб'єктність і конкурентоспроможність.

Література:

1. Демчишак Н.Б., Хильченко М.О. Стартап-екосистема: інституційні та фінансові аспекти стимулювання розвитку в Україні. Інвестиції: практика та досвід. 2021. № 13—14. С. 5—13. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/13-14_2021/3.pdf (Дата звернення: 15 травня 2023).
2. Демчук С.В. Державне регулювання ринку інновацій як інструмент стимулювання інноваційної діяльності підприємств. Економіка та суспільство. 2022. Вип. 42. URL: <http://www.economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1629/1566> (Дата звернення: 26 травня 2023).
3. Закон України "Про інноваційну діяльність" від 04.07.2002 № 40-IV (зі змінами та доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15> (Дата звернення: 28 травня 2023).
4. Квасніцька О.М. Теоретичні та законодавчі засади стимулювання інноваційної діяльності підприємства. Вісник студентського наукового товариства "Ватра" Вінницького торговельно-економічного інституту КНТЕУ. Вінниця: Редакційно-видавничий відділ ВТЕІ КНТЕУ, 2020. Вип. 89. С. 245—253. URL: http://www.vtei.com.ua/doc/2020/23042020konf/9_89.pdf#page=245 (Дата звернення: 8 червня 2023).
5. Костецький В., Примаченко І. Сучасні аспекти пошуку стимулів до інноваційної діяльності суб'єктів господарювання. Світ фінансів. 2020. Вип. 2 (63). С. 126—139. URL: <https://doi.org/10.35774/sf2020.02.126> (Дата звернення: 9 липня 2023).
6. Крупка М.І., Демчишак Н.Б., Щуревич О.І. Розвиток фінтех-екосистеми в Україні: співпраця між стейкхолдерами в умовах цифрового суспільства. Наукові записки Національного університету "Острозька академія". Серія "Економіка". 2023. Вип. 28 (56). С. 86—96. URL: [https://doi.org/10.25264/2311-5149-2023-28\(56\)-86-95](https://doi.org/10.25264/2311-5149-2023-28(56)-86-95) (Дата звернення: 30 травня 2023).
7. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/> (Дата звернення: 5 липня 2023).
8. Хома І.Б. Стимулювання інноваційної діяльності підприємств у системі контролю забезпечення економічної захищеності. XXII International scientific and practical conference "Multidisciplinary academic research, innovation and results". 2022. June 07—10. С. 181—186. URL: <https://www.researchgate.net/profile/Svitlana-Bohatu/publication/362569053> (Дата звернення: 2 липня 2023).
9. Ценклер Н.І. Податкове стимулювання інноваційної діяльності: обліковий вимір. Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. 2019. Вип. 3 (44). С. 70—74. URL: <http://pbo.ztu.edu.ua/article/view/195583> (Дата звернення: 23 червня 2023).
10. Шедякова Т.Є., Шаповал В.І. Особливості розвитку інноваційного підприємництва: міжнародний досвід. Науковий вісник Херсонського державного університету. 2019. Вип. 36. С. 36—40. URL: <https://doi.org/10.32999/ksu2307-8030/2019-36-6> (Дата звернення: 8 липня 2023).
11. Юрків Р.Р. Адаптація іноземного досвіду формування і використання фінансового потенціалу інвестиційної діяльності суб'єктів малого підприємництва в Україні. Інвестиції: практика та досвід. 2021. № 10. С. 96—102. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/10_2021/16.pdf (Дата звернення: 10 липня 2023).
12. European Statistical Office. Enterprises, employed persons and turnover by type of enterprise, NACE Rev. 2 activity and size class. URL: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/INN_CIS12_BAS_custom_3803737/bookmark/table?lang=en&bookmarkId=-272c95ef-3daa-457c-b28e-400b9eb3b09f (Дата звернення: 10 липня 2023).
13. Kurpayanidi K. Stimulation of foreign economic activities of entrepreneurship of the basis of innovative development. International Scientific Journal Theoretical & Applied Science. 2021 № 01 (93). P. 8—13. URL: https://api.scienceseweb.uz/storage/publication_files/93/1843/62278b41d7e93 (Дата звернення: 15 липня 2023).
14. Manea D., Istudor N., Dinu V., Paraschiv D. Circular economy and innovative entrepreneur-

ship prerequisites for social progress. *Journal of Business Economics and Management*. 2021. 22(5). P. 1342—1359. URL: <https://journals.vilniustech.lt/index.php/JBEM/article/view/15547/10764> (Дата звернення: 15 липня 2023).

15. Official website of Eurostat. URL: https://commission.europa.eu/index_en (Дата звернення: 6 липня 2023).

16. Official website of the European Commission. URL: <https://commission.europa.eu/> (Дата звернення: 25 червня 2023).

References:

1. Demchyshak, N.B. and Khyl'chenko, M.O. (2021), "Startup ecosystem: institutional and financial aspects of promoting development in Ukraine", *Investysii: praktyka ta dosvid*, vol. 13—14, pp. 5—13, available at: http://www.investplan.com.ua/pdf/13-14_2021/3.pdf (Accessed 15 May 2023).

2. Demchuk, S.V. (2022), "State regulation of the innovation market in Ukraine as a tool for stimulating the innovative activities of enterprises", *Ekonomika ta suspilstvo*, vol. 42, available at: <http://www.economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1629/1566> (Accessed 26 May 2023).

3. The Verkhovna Rada of Ukraine (2002), The Law of Ukraine "On Innovative Activity", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15> (Accessed 28 May 2023).

4. Kvasnits'ka, O.M. (2020), "Theoretical and legislative principles of stimulating the innovative activity of the enterprise", *Visnyk studentskoho naukovo ho tovarystva "Vatra" Vinnytskoho torhovelno-ekonomichnoho instytutu KNTEU*, vol. 89. pp. 245—253, available at: http://www.vtei.com.ua/doc/2020/23042020konf/9_89.pdf#page=245 (Accessed 8 2023).

5. Kostets'kyj, V. and Prymachenko, I. (2020), "Modern aspects of searching incentives to innovative activity of business entities", *Svit finansiv*, vol. 2, pp. 126—139, available at: <https://doi.org/10.35774/sf2020.02.126> (Accessed 9 July 2023).

6. Krupka, M.I., Demchyshak, N.B. and Schurevych, O.I. (2023), "Development of fintech ecosystem in Ukraine: collaboration between stakeholders in digital society", *Naukovi zapysky Natsionalnoho universytetu "Ostrozka akademiia*, vol. 28, pp. 86—96, available at: [https://doi.org/10.25264/2311-5149-2023-28\(56\)-86-95](https://doi.org/10.25264/2311-5149-2023-28(56)-86-95) (Accessed 30 May 2023).

7. Official website of the State Statistics Service of Ukraine (2023), available at: <https://www.ukrstat.gov.ua/> (Accessed 5 July 2023).

8. Khoma, I.B. (2022), "Stimulation of innovative activities of enterprises in the control system of ensuring economic security", XXII International scientific and practical conference "Multidisciplinary academic research, innovation and results, vol. 07—10, pp. 181—186, available at: <https://www.researchgate.net/profile/Svitlana-Bohatu/publication/362569053> (Accessed 2 July 2023).

9. Tsenkler, N.I. (2019), "Tax stimulation of innovative activity: accounting dimension. Problems of the theory and methodology of accounting, control and analysis", vol. 3, pp. 70—74, available at: <http://pbo.ztu.edu.ua/article/view/195583> (Accessed 23 June 2023).

10. Shediakova, T.Ye. and Shapoval, V.I. (2019), "Development of innovative entrepreneurship features: international experience", *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu*, vol. 36, pp. 36—40, available at: <https://doi.org/10.32999/ksu2307-8030/2019-36-6> (Accessed 8 July 2023).

11. Yurkiv, R.R. (2021), "Adaptation of foreign experience of formation and use of investment activity financial potential of small enterprises", *Investysii: praktyka ta dosvid*, vol. 10, pp. 96—102, available at: http://www.investplan.com.ua/pdf/10_2021/16.pdf (Accessed 10 July 2023).

12. European Statistical Office (2023), "Enterprises, employed persons and turnover by type of enterprise, NACE Rev. 2 activity and size class", available at: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/INN_CIS12_BAS__custom_-3803737/bookmark/table?lang=en&bookmarkId=272c95ef-3daa-457c-b28e-400b9eb3b09f (Accessed 10 July 2023).

13. Kurpayanidi, K. (2021), "Stimulation of foreign economic activities of entrepreneurship of the basis of innovative development", *International Scientific Journal Theoretical & Applied Science*, vol 01, pp. 8—13. available at: https://api.science-web.uz/storage/publication_files/93/1843/62278b41d7e93 (Accessed 15 July 2023).

14. Manea, D., Istudor, N., Dinu, V. and Paraschiv, D. (2021), "Circular economy and innovative entrepreneurship prerequisites for social progress", *Journal of Business Economics and Management*, vol. 22, pp. 1342—1359. available at: <https://journals.vilniustech.lt/index.php/JBEM/article/view/15547/10764> (Accessed).

15. Official website of Eurostat (2023), available at: https://commission.europa.eu/index_en (Accessed 15 July 2023).

16. Official website of the European Commission (2023), available at: <https://commission.europa.eu/> (Accessed 25 June 2023).

Стаття надійшла до редакції 14.08.2023 р.